

ПРО РОСЛИНУ, В ПЛОДАХ ЯКОЇ ВОСЕНІ

Портрет

Рослини родини Гарбузових (*Cucurbitaceae*) поширені у тропічних та субтропічних районах. В Україні вирощують три види гарбузів – звичайний, великоплідний (або волоський) та мускатний. Гарбузові мають вусики (видозмінені пагони) та повзуче стебло. Ці однорічні трав'янисті рослини в'ються або стеляться у траві, мають почергове, пальчато- або перисто-лопатево листя та великі жовті поодинокі, інколи зібрані у суцвіття (китиці, волоть, зонтик) квіти. Оцвітина разом з основою тичинкових ниток утворюють квіткову трубку. Чашечка зрослолиста, віночок зрослопелюстковий п'ятилопатевий, тичинок – переважно 5, маточка – 1. Плід гарбуза називають гарбузиною.

БОГИ ХОВАЮТЬ

Принади

Гарбузові – улюбленці комах, понад 150 видів яких полюблюють крупні нектарники їхніх квітів, наповнених дуже солодким нектаром. Будова квітки така, що нектар доступний усім, хто забажає. Не всі квіти мають сильний аромат, а тому приваблюють запилювачів великими яскравими жовтими (зрідка білими або зеленуватими) віночками.

Пелюстки квітів гарбуза мають здатність відбивати невидимі для нашого ока, але видимі комахам ультрафіолетові промені. Основні запилювачі – бджоли, степові мурахи, оси і джмелі. Причому, вони більше полюблюють чоловічі квіти, пилок яких – чудовий корм: у ньому понад 100 корисних речовин.

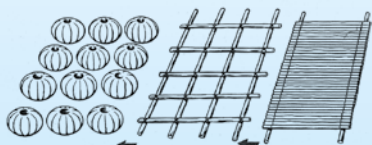
Історія

Гарбуз – одна з найдавніших культур. Його батьківщина – Центральна Мексика, де гарбузи вирощують ще з VI-V тисячоліття до н.е. Індієці першими оцінили користь гарбузини. Вони смажили її шматочки на багатті, а зі смужок в'яленого гарбуза плели килимки.

Здавна гарбуз шанують у Південно-Східній Азії. Мони і кхмери, наприклад, вважали його священною рослиною. Тайські повір'я стверджують, що 330 народів на Землі утворилися з 8 насінин гарбуза, які впали з неба. У Китаї гарбуз використовували як талісман, і вірили, що він забирає негативну енергію і оберігає господаря від злих духів, а талісманами ху-лу з гарбуза горлянки принадували до хати достаток і удачу. В Камбоджі, Лаосі, Таїланді гарбузи використовували в магичних ритуалах для захисту від злих духів, чаклунства, повернення багатства.

Перші американські поселенці відразу оцінили гарбуз. Вони вирізали верхню частину плоду, видаляли насіння, а потім наповнювали гарбузину молоком, спеціями, медом і запікали в гарячій золі. В Європу цю рослину завіз Христофор Колумб.

У Середній Азії з гарбузів роблять не лише посуд, але й пляшки, відра, ложки, іграшки. У легких маленьких посудинах з-під гарбуза, обплетених сіткою, під час мандрівок зберігають воду й олії, а у великих – зерно і крупу. В Африці в негоду мандрівники ховають в гарбузах одяг, споруджують з них плоти, виготовляють арфи.

Модель
нікарагуанського
плота на гарбузах

В Індії на гарбуз ловлять мавп. У ньому свердлять отвір і насипають всередину рис. Мавпа потрапляє у пастку: засовує лапу, хапає рис у жменю і вже не розтискає її.

За давніми переказами, кухар у Греції влаштував бенкет. Змінюючи приправи, він приготував з гарбуза страви, які на смак і на вигляд не відрізнялися від справжніх ковбасок, кефалі, ягнятини, телятини та різноманітних овочів. Гості були у захваті.

У 2010 році фермер Кріс Стівенс з Нью-Річмонду (штат Вісконсін, США) виростив гарбуз масою 821,2 кг. Це досягнення занесене у книгу рекордів Гіннеса.

В Центральній Азії оболонки гарбузів досі використовують як посудини для напоїв і клітки для дрібних тварин.

На початку XIX століття на Гаїті гарбузи-горлянки використовували як гроші.

З одного гектара поля, засадженого гарбузами, можна отримати 30 кг меду. Він жовтий і швидко кристалізується.

Acorn squash

У Старому Світі гарбуз визнали як харчову культуру лише у XVII столітті. І хоча християни довго не могли розсмакувати гарбуз, він став для них символом воскресіння, пробудження, натхнення до творчості. Згідно біблійної легенди, Бог впродовж однієї ночі виростив гарбуз для пророка Іони.

У наш час в Італії, Англії, Швейцарії, Австрії на честь цієї чудової рослини влаштовують фестивалі. Є такий фестиваль і в Японії – Хіган (святого помаранчевого плоду): кожний учасник святкової ходи несе гарбуз – символ миру, гармонії, здоров'я і щастя. В Індії народні гуляння на святі Холі відкриває почесний гість, розрубуючи величезний гарбуз – символ творчості і натхнення.

Американське місто Мортоне (штат Іллінойс) – гарбузова столиця. Тут можна поласувати найсмачнішими його харчовими сортами з синіми, білими, зеленими і кремовими плодами (їх є понад 50), а ще є кормові та декоративні сорти.

Корисність

Цей сонячний плід – справжній чемпіон за вмістом корисних речовин. У зрілих плодах рослини багато крохмалю, цукрів, пектину, клітковини, вітамінів А, С, Е, D, РР, К, групи В і досить рідкісного вітаміну Т, каротину (провітаміну А), а деякі сорти гарбуза містять каротину у 2-3 рази більше, ніж морква! До його складу входять амінокислоти, білки, вуглеводи, Фтор, Магній, Калій, Купрум, Кальцій, Цинк, Манган, Фосфор, Йод. Цікаво, що за вмістом Феруму гарбуз – лідер серед овочів, а цінних білків він містить більше, ніж курячі та перепелині яйця!

У насінні гарбуза багато жирів, білків, вітамінів В, А, С, Е. Що старше насіння гарбуза, то воно поживніше. Крім усіх своїх чеснот, гарбуз ще й дієтичний та низькокалорійний продукт.

Персонаж

Корисний плід не лише шанують, але й оспівують. Він – і казковий персонаж (згадайте „Попелюшку“ Ш.Перо, „Чиполіно“ Д. Родарі), і герой фільмів („Максим Перепелиця“), і символ свят (Хелловін). До речі, традицію вирізати з гарбузів ліхтарики у США привезли ірландці. У себе на батьківщині вони використовують для цього брукву, але вирізати ліхтарики з гарбуза виявилось набагато легше і цікавіше. Страви з гарбуза американці готують і на свята, і щодня. На День Подяки обов'язково печуть пиріг з американського гарбуза. Найбільший пиріг, спечений до такої нагоди, масою 160 кг мав у діаметрі 152 см.

Гарбуз впродовж тисячоліть служить людям і буде корисним нам завжди. Бо хіба можна відмовитися від скарбниці вітамінів, мінералів та мікроелементів, захованих у палаючій оболонці, в якій восени наче сховалося сонце?

Гарбуз Ждана

Мозоліівський

Потімарон „Червоне Сонце“

Thai Kang Kob

Гарбуз старетті

Авершина Олена Олександрівна,
учитель біології
Щастинської ЗОШ № 2
Луганської області,
фіналіст I Всеукраїнського
Інтернет конкурсу
„УЧИТЕЛЬ РОКУ“ за версією
науково-популярного
природничого журналу
„КОЛОСОК“

